

ספירת העומר - תורת האיפוק והעונג היהודית הרב אלישע וולפין

חברים יקרים, מועדים לשמחה!

ספירת העומר היא אחד הדברים התמוהים ביותר במסורת היהודית, ומנהגי האבלות שהסתפחו לספירה הזאת ממש לוטים בערפל.

המצווה לספור היא מהתורה, וחז"ל - לאחר ויכוחים קשים ומרים - קבעו שהיא מתחילה למחרת החג הראשון של פסח, ונמשכת 49 ימים. מכיוון שהיום החדש מתחיל ביהדות בערב, הספירה נעשית בתפילת ערבית ("היום יום אחד לעומר... היום עשרה ימים, שהם שבוע אחד ושלושה ימים לעומר... היום שלושה ושלושים יום, שהם ארבעה שבועות וחמשה ימים לעומר... וכו'). במוצאי היום הארבעים ותשע (בתום שבעה שבועות תמימות) חוגגים את חג השבועות. חג השבועות הוא למעשה היום החמישים.

(ויקרא כ"ג, ט"ו-ט"ז) **וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת [חז"ל, כאמור, קבעו שזה השבתון של הפסח], מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה - שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה. עַד מַמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם, וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה'.**

למחרת הפסח נהגו להביא את ראשית תבואת השעורה כקרבת על המזבח. "עומר" הוא מידה - כמות השעורה שהיה צריך להביא כקרבת בתחילת הקציר. מרגע זה, מותר היה לאכול מהשעורה שנקצרה, אבל עדיין לא מהחיטה! השעורה הייתה כנראה המזון של בעלי החיים, בעוד החיטה הייתה למאכל אדם. החיטה מבשילה מעט יותר מאוחר מהשעורה, ורק בשבועות היו מביאים את קרבן החיטה - שנקראת "מנחה" - אל המקדש ואל המזבח. רק אז מותר היה לאכול (סוף סוף) מהחיטה החדשה.

עם זאת, התורה לא מסבירה מדוע צריך לספור. אם העניין הוא להביא את ראשית התבואה למקדש - לפני שאוכלים ממנו - כדי להודות לבורא על השפע. זהו הרי הרעיון של חג הביכורים, שם נרדף לחג השבועות.

רעיון יפה, אבל מדוע צריך לספור?

הסברים שונים הוצעו למשמעות הספירה. אזכיר שניים מוכרים, למרות שיש עוד, ואז אציע הסבר שלישי, שהשנה מדבר אלי יותר.

חג השבועות איננו רק חג הקציר, הוא גם חג מתן תורה. התורה ניתנה חמישים יום לאחר יציאת מצרים. הספירה היא בעצם תהליך של הכנה רוחנית מהיציאה לחירות לקבלת התורה החדשה, תורה של חירות. הספירה היא דרך לציין את מסע השחרור, מהמרות הפנימית שלנו לפרעה - לכל מה שמעכב ומשעבד אותנו - עד שאנו בשלים לקבל את מלכותו הבלעדית של אלוהי החירות - אותו הכוח המשחרר עבדים, ומוציא אנשים ממקומות צרים ותקועים בחייהם אל מרחבי החירות. ואכן, לאחר חמישים ימים של מסע ממצרים להר סיני שמענו כולנו את הדיבר הראשון, מתוך עשרה: "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים. לֹא יְהִי לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי" (שמות כ, ב). הרמב"ם טוען שההבנה הזו היא המצווה הראשונה והחשובה ביותר בתורה, וללא ספק נדרשת

הכנה רוחנית מאוד ממוקדת להבנה ולהפנמה של המשפט האלמותי הזה. אני לא מכיר הרבה אנשים שחיים את חייהם באמת ובתמים לאור הדיבר הראשון בעשרת הדיברות!

הסבר נוסף לספירה הוא פרקטי ביותר, וקשור לעניין החמץ והמציאות החקלאית. לקראת הקציר של התבואה החדשה נהגו לנקות היטב את האסמים מהיבול הישן, המעופש. אם יישאר באסם ולו גרגר מעופש אחד של חיטה מהשנה שעברה, הוא עלול להחמיץ את כל היבול החדש (לפני גילוי השמרים, כך בדיוק נהגו לאפות לחם: היו מכניסים גרגר אחד של מחמצת - חיטה שהחמיצה - אל העיסה, והגרגר המעופש האחד היה מתסיס ומתפיח את העיסה כלה, והרי לנו לחם). מי שהיה זקוק להסבר אנתרופולוגי לטירוף הניקוי שאוחז בעם העברי בבוא האביב, והמנהג היהודי לחפש בפינות הבית פירורי חמץ בערב שלפני חג הפסח, ולבער אותם למחרת באש, הרי לכם ההסבר. אבל למה לספור עוד חמישים ימים אחרי פסח לפני שאפשר לאכול מהתבואה החדשה? משום שבכל זאת נשאר מלאי של תבואה מהשנה הקודמת. החיטה הייתה מצרך קיומי יקר ערך, ולכן לא זרקו אותו לקראת פסח, רק הוציאו את התבואה הישנה מהאסמים והרחיקו אותה מן העין ("בל יראה"). וכך ניתנו עוד חמישים ימים לחסל את התבואה הישנה לגמרי וכשכבר לא נשאר זכר לתבואה הישנה, והותר סוף סוף להשתמש בתבואה החדשה.

אני רוצה להציע השנה עוד הסבר.

האביב הוא עונת השפע בארץ ישראל. הטבע כלו מתפרץ: האדמה מצמיחה את יבולה השופע, בעלי החיים ממליטים טלאים, גדיים ועגלים, והעצים שופעים בפירות. בניגוד לבעלי החיים, האדם הוא היצור היחידי שאינו יודע שובע. רק עוד ועוד ועוד. למה? כי אפשר! כי יש! האביב משכר בשפע שהוא מציע לנו, וקל לאבד את הצפון ואת המצפון. ספירת העומר מלמדת אותנו את כוחו של האיפוק. זוכרים כשהורינו לימדו אותנו לספור עד עשר לפני שאנחנו עונים, או מתפרצים, או אומרים דברים שעשר שניות לאחר מכן כבר נצטער עליהם. אחד השיעורים שהורים מלמדים את ילדיהם, הינו ערך האיפוק.

שיעור חשוב אמנם, אבל בשום פנים לא שיעור חד פעמי. איפוק הוא מהלך קשה!!! משהו בנו רוצה ורוצה ורוצה, ולא יודע שובע. הרצון הוא כוח מבורך וחשוב ביותר, וכבר אמרו עליו חז"ל, "אין דבר העומד בפני הרצון". אבל דווקא מכיוון שהוא אולי הכוח האנושי הגדול ביותר עלי אדמות, נדרש כוח נגדי שיאזן אותו, שיתעל אותו, שינהל אותו. כוח האיפוק הוא הכוח הנגדי.

איפוק. מילה יפה! מלשון אפיק. האיפוק יוצר שביל, הוא מתעל את הרצון שלנו. יכולת האיפוק מאפשרת לרצון הלא נגמר שלנו מסלול להגשמה. ללא תכנית, ללא אפיק, הרצון לא יוכל להתממש.

אבל קל מאוד להגזים גם עם האיפוק. וחשוב להגיד: איפוק איננו נזירות! איפוק איננו קריאה לסגפנות. איפוק הוא "מידה בינונית", בלשון הרמב"ם. הוא דרך האמצע! ודווקא משום כך הוא כל כך קשה. רבים מאיתנו מכירים בעיקר את "הכל או לא כלום". דיאטה רצחנית, למשל, היא הרבה יותר קלה מאשר אורח חיים מתון, בריא וקבוע. דיאטה חריפה יעילה מאוד, אבל לזמן קצר. רוב ההחלטות הקיצוניות שלנו הן בדרך כלל חסרות תוחלת והן תתמוססנה במוקדם או במאוחר.

איפוק, אם כן, דורש אימון מתמשך. וכמו כל דבר ראוי, יש בצידו שכר הולם: באיפוק מדויק יש עונג! כן, עונג! זהו אולי ההבדל בין הנאה רגעית לעונג מתמשך. הנאה רגעית היא מהנה, ללא ספק, אבל אחריה יש נפילה גדולה. עונג מתמשך בנוי על איפוק מידתי, מדויק. והוא דורש בשלות ואימון.

בתרבות המזרח, לאומנות האיפוק יש תורה שלימה, תורת הטנטרה. אפשר לומר שאומנות הספירה היא הטנטרה היהודית. היא מופיעה בספירת העומר. היא מופיעה בשבעת ימי המצות. היא מופיעה ב"שלושת השבועות" שבין י"ז בתמוז לתשעה באב. היא מופיעה בארבעים ימי הסליחות שבין א' באלול ועשרה בתשרי, וביתר שאת בעשרת ימי התשובה שבין ראש השנה ליום כיפור. והיא מופיעה גם בשמונת ימי החנוכה, כשמיום ליום הולך וגובר האור, הולך ומתבהר הנס. נס הספירה. נס האיפוק המדוד.

וכך, בימים אלה ממש, במשך חמישים יום, עם שלם - שמצד אחד היה רעב לתבואה טרייה, ומצד שני שיכור מהשפע שמסביב - היה מתאמן באיפוק. אלא שהיום אין לכך כל משמעות: הלחם הטרי שנקנה בשמחה רבה בצאת חג הפסח יהיה ללחם שנקנה לכבוד סעודת הגבינות והיין שלנו בחג השבועות, בעוד חמישים ימים. אנחנו, אנשי המודרנה, כבר לא מכירים את התחושה של ההמתנה הארוכה לחיטה טרייה - או לחיטה בכלל!

אבל אנחנו כן מוזמנים להביא את רעיון האיפוק למקומות אחרים בחיינו. לאמץ את האיפוק כאומנות של ספירה: לספור, כמו שלימדו אותנו הורינו, לפני שאנחנו אומרים משהו קשה... לספור לפני ששולחים מייל ביקורתי (כמו שאומרים, "לישון על זה לילה, כי בבוקר הכל ייראה אחרת")... לספור כמה נשימות בין ביס לביס (אחלה דיאטה!!!)... לספור כמה שנים בין טלפון חכם חדש לטלפון החכם הבא... לספור בין ממתק לממתק... לספור, לספור, לספור. ולדעת, שלספירה יש תמורה: מי שמתאפק מקבל תורה חדשה! הוא זוכה בתורת החירות. תורה שמשחררת אותנו מהשיעבוד לרצון הפרוע והלא מתועל שלנו.

וכאמור, איפוק איננו תרגול חד פעמי. זה לא אימון של "זבנג וגמרנו". שום דבר בתורה איננו חד פעמי. הכל שב וחוזר, שנה אחרי שנה.

האביב הגיע. עונת השפע בעיצומה! תיהנו. "תרבחו ותסעדו" (תרוויחו ותהיו מאושרים)! אבל, כדי ליהנות באמת, כדי להפוך הנאה לעונג, כדי להעמיק את העונג עד אינסוף, מוזמנים לתרגל טנטרה יהודית של איפוק. וזו ההכנה שלנו - ההכנה המודרנית - למתן תורה.

הערב, אגב, נספור ארבעה ימים לעומר.

שבת שלום ומועדים לשמחה.

אלישע